

Nota van Jan-Willem Beyen aan de Ministerraad (24 maart 1955)

Caption: Op 24 maart 1955, trok de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken lering uit het mislukken van de Europese Defensie Gemeenschap door een nota aan de ministerraad voor te leggen, waarin hij voorstelde te gaan werken aan de opbouw van Europa door middel van een gemeenschappelijk Benelux-initiatief voor een gemeenschappelijke markt.

Source: Nationaal Archief, Den Haag, Prins Willem Alexanderhof, 20 NL-Postbus 90520.
www.nationaalarchief.nl. 2.02.05.02, Archief Raad van Ministers, Stukken Ministerraad/509.

Copyright: (c) Nationaal Archief

URL:

http://www.cvce.eu/obj/nota_van_jan_willem_beyen_aan_de_ministerraad_24_mart_1955-nl-c91c61ae-cfe1-4727-a40f-045649d2396d.html

Last updated: 06/04/2017

NOTA INZAKE DE EUROPESE INTEGRATIE

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer inzake het wetsontwerp tot goedkeuring van de Parijse Protocollen, heeft de Regering verklaard, dat zij steeds bereid is "het uiterst belangrijke overleg, dat in het voorjaar van 1954 werd afgebroken, weder op te nemen". Het gaat hier om het overleg tussen de zes Regeringen over de Europese Politieke Gemeenschap, dat werd afgebroken door het aflasten van de voor Maart van dat jaar voorgenomen Ministersconferentie. In verband met de moeilijke positie der Franse Regering inzake de ratificatie van de E.D.G. was een zodanige conferentie niet mogelijk. De studiegroep der plaatsvervangers heeft toen nog enige tijd, niet zonder resultaat, een aantal quaesties bestudeerd, maar aan deze studie is bij het optreden van Mendès France een einde gekomen. Mendès France heeft later op de Conferentie van Brussel, in zijn eerste rede, verklaard dat hij alles voelde voor een Europese Gemeenschap, maar dat de manier, waarop de zaak tot voor zijn optreden was aangepakt, en de beginselen waarvan men was uitgegaan, radicaal verkeerd waren. A bon entendeur demi mot suffit.

Zolang Mendès France aan het bewind was, bestond er dus geen aanleiding, was het zelfs niet zonder gevaar, enig initiatief te nemen om dat overleg weer op gang te brengen. Door het vertrek van Mendès France is er intussen een verandering ingetreden. Niet dat het heel duidelijk is welk standpunt de tegenwoordige Franse Regering tegenover het integratieprobleem inneemt. In het Franse Kabinet zitten overtuigde aanhangers van de integratiegedachte zowel als overtuigde tegenstanders. Maar het ziet er wel naar uit, dat de Franse Regering gevoelt iets te moeten doen om aan de wensen van de M.R.P. en de S.F.I.O. tegemoet te komen. Zij zal daarbij niet geheel met een schijnvertoning werken, gelijk Mendès France met zijn wapenpool, al zal de wapenpool wel als integratiepoging in de parade blijven medewandelen. De Heer Pinay wil zeker meer en de Heer Faure zal zich niet - althans niet openlijk - verzetten tegen andere plannen. De Heer Pinay is blijkbaar nauw gelieerd met Jean Monnet. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat die plannen liggen op gebieden, die met de K.S.G. verwant zijn, zoals de energievoorziening en het transport. Ik herinner er in dit verband aan, dat Spaak - die eveneens nauwe relaties met Jean Monnet heeft, al loopt hij zeker niet aan diens leiband - bij de laatste bespreking met Bech en mij heeft gesteld, dat Jean Monnet alleen kon aanblijven, indien er een wezenlijke verandering in de houding der Franse Regering met betrekking tot het integratieprobleem zou zijn ingetreden. Spaak steunt de gedachte om spoedig na de ratificatie van de Parijse Protocollen (of reeds na de aanneming door de Conseil de la République) een vergadering te beleggen van de Ministers van Buitenlandse Zaken van de K.S.G. Dit zou de gelegenheid geven de Franse Regering te vragen om een verklaring van haar standpunt. Op grond van dat

standpunt zou dan kunnen worden bepaald, of er voldoende veranderd is om een stap bij Jean Monnet tot intrekking van zijn ontslag overweegbaar te maken.

Ik kan mij met deze gedachtengang op zichzelf wel verenigen, maar meen, dat het ogenblik gekomen is, waarop de Nederlandse Regering zich moet afvragen, of wij niet, in samenwerking met de andere Beneluxregeringen, een positiever en meer principieel standpunt tegenover het integratieprobleem moet innemen. Ik meen dat deze vraag bevestigend beantwoord moet worden. Ik heb daarvoor redenen van principiëlen en van technischen aard.

Wij hebben ons, sedert de resolutie van Luxemburg, steeds op het standpunt gesteld, dat wij economische integratie per sector niet de juiste weg achtten. Dit standpunt heeft niets van zijn kracht verloren. De integratie per sector heeft onvermijdelijk de tendens om de moeilijkheden in de sector te doen oplossen ten koste van andere sectoren of ten koste van de verbruiker - en in verband daarmee te streven naar afsluiting der buitenlandse concurrentie. De geschiedenis van de K.S.G. heeft, ondanks al het goede dat is bereikt, het bestaan van die tendens duidelijk aangetoond. Bovendien heeft de integratie per sector niet eenzelfde betekenis ter bevordering van de saamhorigheid en daardoor van de eenheid van Europa als de algemene economische integratie. Juist met het oog op de psychologische consequenties van de verwerping van de E.D.G. (bevordering der nationalistische tendensen in Frankrijk en Duitsland) heeft de algemene economische integratie als doelstelling aan politieke betekenis gewonnen. De Nederlandse Regering heeft welbewust gestreden tegen een te nauwe verbinding van de E.D.G. met de politieke en economische integratie van Europa. Weliswaar heeft zij erkend, dat die algemene integratie een noodzakelijk complement van K.S.G. en E.D.G. was. Maar zij heeft steeds gesteld dat de algemene integratie noodzakelijk bleef, ook al zou de E.D.G. er niet komen. Een Politieke Gemeenschap, die niet meer zou zijn dan een overkoepeling van K.S.G. en E.D.G. heeft zij consequent afgewezen.

De verwerping van de E.D.G. heeft daarom het Nederlandse Regeringsstandpunt als zodanig niet aangetast. De teleurstelling en verwarring die door de verwerping bij vele voorstanders van de Europese integratie is gewekt, heeft juist bij die voorstanders een opvatting doen postvatten, die in wezen veel pessimistischer is dan de verwerping van de E.D.G. op zichzelf zou motiveren. Men neemt vrij algemeen aan, dat algemene economische samenwerking in Europa voorshands slechts op intergouvernementele basis kan worden nagestreefd en dat samenwerking op supranationale basis alleen mogelijk is op bepaalde gebieden, die grenzen aan het gebied van de K.S.G. Deze opvatting gaat ervan uit, dat de verwerping van de E.D.G. bewezen heeft, dat Europa voor supranationale samenwerking in meer algemene zin nog niet rijp zou zijn. Zij past overigens in de gedachtengang dergenen, die zich nooit van het beginsel der sector-integratie hebben losgemaakt.

Het is moeilijk onomstotelijk vast te stellen of de tijd voor supranationale samenwerking in algemene zin al of niet rijp is. Het lijkt natuurlijk geen twijfel dat de animo, met

name in Frankrijk, niet groot is. Maar er is m.i. geen reden nu maar stilzwijgend aan te nemen, dat het geen zin heeft over supranationale samenwerking in algemene zin te spreken. Voorstanders der Europese integratie die dat aannemen, verbeelden zich dat zij realisten zijn en zich niet aan illusies overgeven. Zij omarmen dan echter een andere illusie, n.l. dat intergouvernementele samenwerking in algemene zin op den duur tot supranationale samenwerking moet leiden - b.v. via de pressie der internationale assemblées - of wel, dat supranationale samenwerking in enkele sectoren geleidelijk tot supranationale samenwerking in algemene zin zal voeren. Geen van beide assumpties zijn gerechtvaardigd. Daar komt bij, dat intergouvernementele economische samenwerking op algemeen economisch gebied vrijwel haar maximum aan mogelijkheden heeft bereikt en weinig waarborg biedt voor werkelijke samenwerking in geval van een omslaan van de conjunctuur, terwijl supranationale samenwerking per sector - afgezien van de hogerge-noemde bezwaren - zich slechts tot enkele sectoren zou uitstrekken.

Van Nederlands standpunt is een ontwikkeling als thans door vele voorstanders der Europese integratie voorgestaan, weinig aantrekkelijk. Wij streven naar een werkelijke verinning in de samenwerking tussen de Europese landen en naar een uitbreiding en stabilisering van de Europese markt (voor onze export). Al de initiatieven, die thans als paddestoelen uit de grond springen, nemen hier en daar iets over van de gedachten die in het kader van de studie over de politieke en economische gemeenschap zijn ontwikkeld, zonder van die studie gebruik te maken - o.a. omdat deze niet publiek is gemaakt. De Heer Spaak heeft in zijn rede te Oslo enige denkbeelden ontvouwd, en daarbij zelfs gesproken over het plan Beyen. Ik heb de indruk dat de Heer Spaak niet vreemd zou staan tegenover onze denkbeelden, maar dat hij het probleem zeker niet diep heeft door-dacht. De Heer van Houtte heeft in het Kurhaus ietwat vage gedachten ontwikkeld over een Benelux-initiatief, dat zou moeten leiden tot een afspraak tot tariefverlaging tussen de O.E.E.C.-landen. De Heer Larock heeft blijkbaar een plan, dat zich op alle mogelijke gebieden beweegt: douanevermindering voor goederen waarvan de productie in de verschillende landen min of meer op gelijke basis plaatsvindt, uitvoering van werken op transportgebied, ontwikkeling van Europese onderont-wikkelde gebieden, samenwerking op het gebied van de kern-energie, samenwerking op het gebied van investeringen overzee, een "fonds de réadaptation européenne". De Heer Blaisse koest-ert plannen, die min of meer parallel lopen met die van de Heer Larock, en die ook worden bestudeerd in het kader van de Europese Liga voor Economische Samenwerking. De Heer Monnet wil Voorzitter worden - al of niet met behoud van zijn Voor-zitterschap van de K.S.G. - van een Europese Regeringscon-ferentie, die de Europese integratie verder volgens de ideeën van de Heer Monnet zou bevorderen; ideeën van de sector-in-tegratie die wellicht door de Franse Regering zullen worden gesteund. De Europese Beweging wil met een campagne komen

met het oog op de Franse verkiezingen, welke campagne ook weer zekere integratiegedachten zal propageren. De Parlementariërs haken naar studie en zullen zeker, of in het kader der K.S.G. of in dat van de Raad van Europa tot uitwerking van plannen komen. Aanhaking aan de W.E.U. speelt daarbij velen door het hoofd. De verwarring dreigt grenzeloos te worden, en zal of tot geen enkel resultaat leiden, of wel tot enkele separate plannen die meer bezwaren dan voordelen hebben. Parlementaire plannen, zonder Regeringsdeelneming, die een revanche voor het niet erkennen van de ad hoc Assemblée als "Constituante" zouden moeten brengen, zouden zeker de verwarring kunnen vergroten. Zo wij tegenover al deze plannen uitsluitend in het defensief staan en slechts met critiek komen, zou tactisch onze positie zeer moeilijk kunnen zijn.

Het komt mij daarom voor, dat wij goed zouden doen met een weldoordacht initiatief te komen en dit met de Benelux-partners te bespreken, zodat het als Benelux-initiatief in de vergadering der zes Ministers kan worden gebracht.

M.i. zouden wij moeten voorstellen de studie over de politieke gemeenschap op te nemen waar zij is afgebroken. Door het wegvallen van de E.D.G. zou de taak der Politieke Gemeenschap een zuiver economische moeten zijn, n.l. het tot stand brengen van de Europese Economische Unie ná het scheppen van een Douane Unie. Wij behoeven daarom de plannen inzake integratie van energie en transport in het kader van de K.S.G. nog niet principieel af te wijzen. Wij moeten dunkt me wel sceptisch staan tegenover plannen in O.E.E.C.-verband, die reeds bewezen hebben niet uitvoerbaar te zijn, en afwijzend blijven tegenover plannen in W.E.U.-verband. De relatie met het Verenigd Koninkrijk kan, gezien de bijzondere positie van dit rijk, allicht het beste worden geregeld in de associatievorm, die bij de K.S.G. is geaccepteerd. Alle vage plannen over Europese fondsvorming, ontwikkeling achterlijke Europese gebieden enzovoorts kunnen in de Politieke Gemeenschap worden geëncadreerd. Wordt deze weg bewandeld, dan komt een einde aan de verwarring, terwijl het geliefhebber geliefhebber kan blijven zonder de Regeringen in moeilijkheden te brengen.

Wij moeten ons er rekenschap van geven dat velen, die thans in Duitsland en Frankrijk en ook Italië op de grote integratietrom slaan en die ons gebrek aan supranationaal enthousiasme verwijten, van deze conceptie niets moeten hebben. Alle bekende verhalen over prealabel op te lossen vragen - levenspeil, kostenpeil, sociale verhoudingen, convertibiliteit - zullen weer worden gehouden. Zij zullen steeds weer moeten worden weerlegd. Intussen zullen dan in ieder geval de wederzijdse standpunten zuiverder worden gesteld.

Wij moeten echter, willen wij enige kans van slagen hebben, met twee reële moeilijkheden rekening houden. Allereerst met het feit, dat Frankrijk inderdaad een ietwat archaische economische en sociale structuur heeft, die een wezenlijk bezwaar tot medewerking kan zijn, tenzij men er van den aanvang af rekening mede houdt. Voor zover het gaat om het feit, dat in Frankrijk het kleinbedrijf bloeit op gebieden, waar massale moderne productiemethoden niet kunnen worden

toegepast, is het bezwaar niet onoverkomelijk. Zelfs indien voor dergelijke bedrijven protectie nodig zou zijn, stoort dat de marktintegratie niet, die in eerste instantie erop uit moet zijn ruimere afzet te scheppen voor die productie die met modernere methoden moet werken om efficiënt te zijn. Daarnaast heeft Frankrijk industrieën die moderne productiemethoden zouden moeten toepassen maar het niet doen. De vraag ware te bestuderen in hoeverre men, de bijzondere structuur der Franse economie erkennende, Frankrijk voor sommige industrieën - van het ene of het andere karakter - bij voorbaat, d.w.z. tegelijk met de aanvaarding van het Europees Statuut, een bijzonder overgangsregiem kan toekennen. Men houde er intussen rekening mede, dat dan ook van andere dan Franse zijde desiderata voor een speciaal overgangsregiem zullen komen.

Voorts wil het mij voorkomen, dat men bij voorbaat rekening moet houden met de bijzondere positie van de landbouw, niet in dien zin dat men een supranationale landbouw-gemeenschap scheidt, maar b.v. door tegelijk met het Statuut een bijzonder overgangsregiem voor bepaalde vormen van landbouwproductie te aanvaarden. Ik zal mij niet vermeten hierop verder in te gaan, mij bewust van mijn gebrek aan deskundigheid.

Mijn voorstel is, dat de Ministerraad zich uitspreke over de principiële vraag van een door ons in overleg met onze Beneluxpartners te nemen initiatief in den geest van het hierboven uiteengezette. Zou deze vraag bevestigend beantwoord worden, dan zou aanstonds overleg moeten worden gepleegd tussen de direct betrokken Ministers over de technische aspecten, opdat de zaak binnenkort met onze Beneluxpartners kan worden opgenomen.